

Laudacja z okazji nadania tytułu doktora honoris causa SGH Panu Paulowi H. Dembińskiemu

Magnificencjo, Panie Rektorze, Wysoki Senacie, Ekscelencje, Dostojny Panie Profesorze, Szanowni Państwo!

Przypadł mi w udziale zaszczyt wygłoszenia laudacji w związku z nadaniem Panu Profesorowi Paulowi H. Dembińskiemu tytułu doktora honoris causa przez Senat Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Tę najwyższą godność akademicką nadaje się osobom wybitnym, zasłużonym dla rozwoju nauki, kultury, ludziom wielkiego formatu, bez działalności których świat byłby intelektualnie, materialnie uboższy, a używając języka kolorów – biało-czarny.

Nominat w swojej twórczości naukowej dysponuje i stosuje najbogatszą paletę barw, aby właściwymi słowami – niczym kolorami – opisać i namalować różne, nawet najbardziej skomplikowane meandry naszej rzeczywistości. Godność ta jest zatem wyrazem uznania dla wyjątkowego dorobku naukowego, twórczej postawy i uczciwości zawodowej i życiowej. Jest przyznawana ludziom niekwestionowanych zasług. Do takich niewątpliwie należy pan Profesor Paul H. Dembiński, uczony, którego twórczość naukowa wywarła trwały wpływ na dostrzeganie aspektów społecznych w naukach o finansach. Nominat jest jednym z najwybitniejszych ekonomistów-finansistów przełomu XX i XXI wieku, o dorobku intelektualnym mającym szczególnie wkład w rozwój oraz kształtowanie nowoczesnego, społecznego wizerunku finansów na arenie międzynarodowej. Jak pisze prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz „(...) choć aspekty społeczne w naukach o finansach były przedmiotem zainteresowań krajowych i zagranicznych środowisk naukowych od wielu pokoleń, to jednak ich wydatna rola i dostrzeżenie ogromnego wkładu nastąpiło dopiero w XXI wieku po wybuchu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego na przełomie lat 2007/2008. Po wystąpieniu kryzysu okazało się, jak wiele niepokojących zjawisk przyczyniło się do jego powstania i jak dramatycznie wysokie koszty muszą ponosić społeczeństwa na skutek niefrasobliwych postaw zarządów instytucji finansowych, a nie rzadko ich pazerności, (...) chciwości i buty”.

Przed kryzysem ukształtowały się nośne intelektualnie, ale z góry jakże fałszywe, aksjomaty, że ryzyko w decyzjach finansowych można unieważnić lub jest ono pod ścisłą kontrolą społeczeństw i instytucji rządowych – zgodnie z zasadą *everything is under control*. Jak pisze dalej prof. Kasiewicz, „nic dziwnego, że nastąpiła po wybuchu kryzysu eksplozja publikacji dotyczących problematyki etyki, moralności, oddziaływania psychologii, socjologii, a nawet filozofii (...). Tematyka ta znalazła spektakularny wyraz w nurcie określanym jako finanse behawioralne i w procesie zarządzania ryzykiem w instytucjach finansowych. Na rosnącą rolę nurtu społecznego w naukach o finansach i w naukach ekonomicznych świadczą

także przyznane Nagrody Nobla takim naukowcom, jak: Daniel Kahneman (2002), Angus Deaton (2015) czy Richard Thaler (2017)”

W pełni się zgadzam z opinią prof. S. Kasiewicza, że „w plejadzie wspaniałych nazwisk osób, które wyrażają sprzeciw, niepokój i czytelnie identyfikują zagrożenia związane z łamaniem ładu społecznego w globalizujących się społeczeństwach (...) niepoślednią rolę odegrał i nadal odgrywa (...) nasz Nominat. Jego ścieżka naukowa łączy się z wieloma prestiżowymi światowymi uczelniami”.

W drugiej opinii dotyczącej wniosku w sprawie przyznania tytułu doktora h.c. Paulowi H. Dembińskiemu dyrektor Instytutu Rachunkowości, prof. dr hab. Anna Karmańska stwierdza, że Nominat „(...) swoim dorobkiem naukowym, aktywnością międzynarodową i prawą postawą doskonale wpisuje się w zestaw wartości, które przyświecają działalności naszej Uczelni”.

Z kolei w trzeciej opinii, napisanej przez prof. dr. hab. Adama Szyszkę, wskazano, że „aktywność prof. Paula H. Dembińskiego plasuje się przede wszystkim w następujących obszarach: ekonomii politycznej, studiach komparatywnych systemów gospodarczych, etyce w biznesie, finansach, finansjalizacji gospodarek, skutkach kryzysów finansowych. Dorobek obejmuje kilkanaście książek wydanych przez uznane wydawnictwa, między innymi w języku francuskim, angielskim, niemieckim i polskim (...)”.

Pragnę nawiązać do cennej, głęboko przemyślanej i ze wszelkich miar uzasadnionej inicjatywy Instytutu Finansów, która uzyskała poparcie Jego Magnificencji Rektora Szkoły Głównej Handlowej prof. dr. hab. Marka Rockiego i Dziekana Kolegium Zarządzania i Finansów prof. dr. hab. Ryszarda Bartkowiaka w sprawie przyznania zaszczytnego tytułu doktora honoris causa wybitnej postaci, Profesorowi Paulowi H. Dembińskiemu. W dniu 16 kwietnia 2018 roku, na wniosek JM Rektora SGH, Rada Kolegium Zarządzania i Finansów podjęła uchwałę w sprawie wystąpienia do Senatu SGH o nadanie tytułu doktora honoris causa wyżej wskazanemu, a 25 kwietnia Senat SGH podjął jednomyślnie uchwałę o wszczęciu postępowania o nadanie tytułu doktora honoris causa SGH Profesorowi Paulowi H. Dembińskiemu. Jest to dla mnie ogromne wyróżnienie i ogromna satysfakcja, że na promotora postępowania wybrano mnie, a na recenzentów powołano prof. dr. hab. Małgorzatę Iwanicz-Drozdowską z Instytutu Finansów SGH, prof. dr. hab. Jana Głuchowskiego reprezentującego Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i prof. dr. hab. Krzysztofa Opolskiego z Uniwersytetu Warszawskiego.

Jest to doktorat szczególny, ponieważ najwyższą godność akademicką Szkoła Główna Handlowa w Warszawie przyznaje ekonomiście urodzonemu 16 maja 1955 roku w Krakowie, który, wędrując po świecie, rozwijał i nadal rozwija naukę o finansach, nigdy nie zapominając o swoich polskich korzeniach. Mając obywatelstwo szwajcarskie, jest zawsze dumny, że urodził się w Polsce, gdzie spędził piękne dzieciństwo i młodzińcze lata. Tak się losy potoczyły, że w 1967 roku wyjechał z rodziną do Szwajcarii, pragnąc – śladami ojca – rozpowszechniać wartości pochodzące z kręgu inteligencji katolickiej.

Proszę mi wybaczyć, że często będę używał słów: etyka, wartości, dobro społeczne, prawda, uczciwość. Bez nich opis sylwetki i przekazywanych treści przez

Profesora byłby bardzo zubożony, nie mógłbym prawidłowo wyrazić mojego gorącego stosunku do Nominata. Kolegium Zarządzania i Finansów występując do Jego Magnificencji i wysokiego Senatu z formalnym wnioskiem o nadanie doktora honoris causa, miało na względzie nierozzerwalne związki finansów z aspektami społecznymi, etycznymi, racjonalnością i sprawiedliwością. Finanse i ekonomia nie mogą koncentrować się tylko na wynikach ekonomicznych. Dzisiaj trudno jest zgłębiać i rozwijać nauki ekonomiczne bez kontekstu społecznego i odwrotnie. Trudno budować demokratyczny porządek gospodarczy bez rzetelnego poznania i zrozumienia reguł kierujących postępowaniem człowieka i jego roli w społeczeństwie. Związek wartości ekonomicznych z ponadczasowymi wartościami humanistycznymi jest wyrazem związku nie tylko z miłością i nie tylko z rozsądkiem, ale powinno to być *signum temporis* współczesnego świata, w którym powinniśmy nie tylko działać efektywnie, ale również z poszanowaniem wartości ogólnoludzkich. Profesor podziela pogląd wyrażany przez wielu innych akademików, że „przywództwo światowe stało się miałkie, wartości uległy zapomnieniu, a przynajmniej są bagatelizowane. Niestety, we współczesnym świecie ważniejsze od nich są wyniki ekonomiczne. Społeczeństwa europejskie podlegają procesowi uprzedmiotowienia, czują się oszukane, a w najlepszym wypadku zagrożone”.

Nominat w swoim nurcie eksploracji naukowej wskazuje przyczyny kryzysów i wyjaśnia mechanizmy prowadzące do zaburzeń ekonomiczno-społecznych.

Nadanie tytułu honorowego dostojnemu, wielce czcigodnemu i prawemu człowiekowi, jakim jest bez wątpienia Profesor Paul H. Dembiński, nie jest przypadkowe. Szkoła Główna Handlowa pragnie dzisiaj uhonorować tą najwyższą godnością akademicką osobę, której zasługi są trudne do przecenienia i to nie tylko dla rozwoju nauki finansów, ale także dla całej transformacji gospodarczej, która dokonywała się w krajach postkomunistycznych po 1980 roku.

Na aspekt wybitnej wiedzy, zamiłowania do eksploracji naukowej, wzorcowej postawy etyczno-moralnej zwracają uwagę wszyscy powołani przez Senat SGH recenzenci w przewodzie doktora h.c., profesorowie: Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Jan Głuchowski i Krzysztof Opolski. Pani prof. dr hab. Małgorzata Iwanicz-Drozdowska w swojej recenzji stwierdza: „Biorąc pod uwagę oryginalny, interdyscyplinarny dorobek naukowy prof. dr. Paula Dembińskiego, Jego silne związki z Polską i troskę o dobro wspólne, a także postawę etyczno-moralną, która powinna stanowić wzorzec dla środowiska naukowego i finansowego, z pełnym przekonaniem popieram wniosek o nadanie profesorowi zaszczytnego tytułu doktora honoris causa Szkoły Głównej Handlowej”. Z kolei drugi recenzent, prof. dr hab. Jan Głuchowski, pisze (cytuję *in extenso*): „Reasumując, stwierdzam, że wniosek Senatu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie o nadanie tytułu doktora honoris causa profesorowi Paulowi H. Dembińskiemu w świetle faktów i ocen przedstawionych w punktach I–VI recenzji jest w pełni zasadny. Wniosek ten sprawił mi osobistą radość. Istnieją wszelkie przesłanki po temu, aby przypuszczać, że z podobną reakcją w kraju i za granicą spotka się ostateczna pozytywna decyzja w tej sprawie”.

Piękne są również słowa trzeciego recenzenta, prof. dr. hab. Krzysztofa Opolskiego, który między innymi podkreśla, że „Profesor Dembiński jest człowiekiem otwartym intelektualnie, wrażliwym, refleksyjnym, solidnym naukowo, o niespotykanej aktywności intelektualnej łączącej wiedzę teoretyczną z doświadczeniami praktycznymi, uzyskanymi w trakcie realizacji projektów i analiz finansowych. Przyznanie Profesorowi Paulowi H. Dembińskiego doktoratu honoris causa jest wyrazem głębokiego uznania dla jego wybitnych osiągnięć naukowych, postawy moralnej, zasług dla rozwoju i głębokiej intelektualnej wiedzy tak w świecie, jak i w naszym kraju. Jest też wielkim zaszczytem i dumą dla Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie fakt promowania tak wybitnego naukowca o wymiarze międzynarodowym i tak wybitnej osobowości, jaką jest bezspornie Profesor Paul H. Dembiński”.

W tym miejscu należy i wypada powiedzieć jeszcze więcej. Osoby znające Profesora i jego dorobek naukowy podkreślają bowiem, że dostojny Nominat należy do grona jednych z najbardziej eminentnych przedstawicieli nauk o finansach, którzy dali pionierski impuls dla rozwoju interdyscyplinarnego podejścia do finansjalizacji życia gospodarczego, etyki, moralności, sprawiedliwości i racjonalności w finansach. Dziękując Jego Magnificencji i Senatowi SGH za poparcie inicjatywy przyznania Panu Profesorowi Paulowi H. Dembińskiemu doktoratu honoris causa i podjęcie 24 października 2018 roku przez Senat SGH stosownej uchwały, wyrażam przekonanie i całkowitą pewność, że nasza Uczelnia, nadając Profesorowi tę najwyższą godność akademicką, jest z tego faktu dumna. Trudno bowiem byłoby sobie dzisiaj wyobrazić chociażby współczesny mainstream nauk o finansach w kontrze z ekonomią behawioralną. Zapamiętałem wspomniały wykład Profesora na Konferencji w Mikołajkach w 2018 roku, zorganizowanej przez Instytut Finansów pod tytułem „Etyka, sprawiedliwość i racjonalność w rozwoju nauk o finansach”. W pamięci utkwilo mi pytanie Profesora, czy teoria ekonomii neoklasycznej tak naprawdę opiera się na postrzeganiu człowieka wyłącznie w kategoriach podmiotu podejmującego racjonalne decyzje (paradygmat *homo oeconomicus*) bez uwzględnienia jego emocji i inklinacji behawioralnych? Profesor jest zdania, że w teorii ekonomii neoklasycznej brakuje zakończenia, brakuje syntezy. Dzieje się tak, ponieważ zatrzymano się na wyjaśnianiu elementów podstawowych, których celem była autonomiczna i w pewnym zakresie zatomizowana analiza poszczególnych cząstkowych zagadnień niczym pociętych na plastry. Posługując się językiem prawnym, analizowano *essentialia negotii* ekonomii neoklasycznej, natomiast zabrakło w efekcie procesu scalenia poszczególnych modułów (plastrów) i syntezy przemyśleń modelowych. Doceniam u Profesora znaczący wkład intelektualny. Profesor ma ogromną intuicję oraz niezwykłą umiejętność dostrzegania kwestii istotnych i oddzielania ich od drugorzędnych. Pan Profesor Paul Dembiński, wyróżniony tym najwyższym zaszczytem w środowisku akademickim, jest dla mnie nie tylko wzorem profesjonalisty, który jako przedstawiciel nauk ekonomicznych jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych osób na świecie, piszących o finansach między innymi po polsku, jest nie tylko wzorem nauczyciela-wychowawcy studentów, ale jest przede wszystkim wzorem godnym do naśladowania.

Panie Profesorze, Panie doktorze honoris causa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, wiem, że jest Pan szczęśliwy i dumny, że może Pan osobiście odebrać ten wyjątkowy dyplom z rąk Jego Magnificencji Rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie prof. dr. hab. Marka Rockiego. A ja czuję się wyróżniony, ponieważ mogę jako promotor wygłosić laudację w postępowaniu dotyczącym Pana osoby. Wierzę i jestem w pełni przekonany, że odbiera Pan dziś trudny do przecenienia dyplom wyrażający wielki szacunek dla Pana osoby i treści, które Pan głosi. Ten dyplom, symbolizujący najwyższą godność akademicką, jest dedykowany przez Senat SGH właśnie Panu w podziękowaniu za ogromny wkład w rozwój nauk o finansach i więź łączącą Pana z krajem, w którym się Pan urodził, wychowywał i nigdy nie stracił kontaktu z polskim środowiskiem naukowym. Powtarzam jeszcze raz: to dla mnie wielki honor i ogromna satysfakcja promować Pana w imieniu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie i Kolegium Zarządzania i Finansów. Składam panu Profesorowi serdeczne gratulacje. Znalazł się Pan w gronie elity intelektualnej, które Szkoła Główna Handlowa w Warszawie uhonorowuje, nadając ten zaszczytny tytuł jako wyraz najwyższego uznania środowiska akademickiego.

Pan Profesor Paul H. Dembiński, jak większość współczesnych ludzi, prowadzi cztery, tworzące uporządkowaną całość, wymiary egzystencji: prywatną, profesjonalno-zarobkową, naukową i społeczną. Nie sposób mówić o człowieku, nie przywołując wszystkich czterech wątków. Ogromny wpływ na ukształtowanie sylwetki Nominata odegrały lata dzieciństwa i młodości. Urodzony pod znakiem Byka w 1955 roku w Krakowie przeniósł się wkrótce z rodziną do Warszawy i zamieszkał na Sadybie. Pobierał nauki w Szkole Podstawowej nr 115, rozpoczynając edukację od razu od drugiej klasy. W 1967 roku nastąpił początek Jego wędrówki. Wiosną tego roku ojciec objął stanowisko sekretarza generalnego PAX Romana we Fryburgu (Szwajcaria). Około 15 września Pan Paul Dembiński poszedł do pierwszej klasy Collège Saint-Michel, szkoły założonej przez jezuitę, świętego Piotra Kanizjusza. Mandat ojca skończył się u schyłku 1971 roku. Po czterech latach i sześciu miesiącach nauki w Saint-Michel przyszło synowi opuścić tę szkołę i wrócić do Warszawy. Ojciec został zaproszony na wykłady do Kanady, a pozostała część rodziny zamieszkała w Warszawie. Nominat w tym czasie rozpoczął naukę w XV Liceum im. Narcyzy Żmichowskiej, w klasie z rozszerzonym językiem angielskim. Mama Paula podjęła wkrótce decyzję o wyjeździe z Polski. Nastąpiło to w 1972 roku. Rozpoczął się drugi etap wędrówki naszego Nominata. Jak sam pisze, „(...) błąkałem się po domach znajomych i rodziny, przez Niemcy, Belgię, Francję (...) Hiszpanię (...). Rodzice w tym samym czasie zastanawiali się, co robić: wracać czy zostać. W końcu lata zapadła decyzja powrotu. Ojciec przyleciał z Kanady (...). Toteż rok szkolny 1972/1973 spędziłem znowu w Liceum Żmichowskiej, znowu w trzeciej klasie, ale tym razem z rozszerzonym językiem francuskim”.

Ojciec, głównie z powodu trudności o charakterze politycznym, nie mógł znaleźć pracy na stanowisku odpowiadającym jego wykształceniu i umiejętnościom. Dopiero wiosną 1973 roku pojawiła się perspektywa zatrudnienia. Była to praca na

rzecz Szwajcarii, ale w Kamerunie (Yaoundé). Ojciec miał być dyrektorem akademickim powstającego tam Instytutu dla kształcenia dyplomatów afrykańskich. Różnice kulturowe, religijne i cywilizacyjne spowodowały, że Paul przestał chodzić – po paru dniach – do szkoły Lycée Leclerc. Na szczęście rodzicom udało się zapisać syna do szkoły korespondencyjnej w Warszawie. Po całorocznej nauce wrócił z Kamerunu do Warszawy, aby zdać maturę. Wtedy wydarzyło się coś, co miało ogromny wpływ na jego dalsze życie zawodowe i wybór drogi rozwoju intelektualnego. Szkoła korespondencyjna była przeznaczona głównie dla dzieci dyplomatów PRL-u i tylko przez pomyłkę zainteresowany został do niej przyjęty. W celu „naprawienia” błędu obniżono mu oceny na maturze, co pozbawiło maturzystę nagrody za wyniki w nauce. Ten incydent spowodował istotną decyzję przyszłego Pana Profesora. Do tego czasu zastanawiał się, gdzie podjąć studia, po tym, co się wydarzyło nie miał już wątpliwości. Latem wyjechał do Szwajcarii i zdał egzaminy dopuszczające posiadacza polskiej matury na uniwersytet w Szwajcarii.

Studia rozpoczął w 1974 roku na genewskim uniwersytecie na kierunku nauki polityczne, o specjalizacji stosunki międzynarodowe. Tok studiów był tak pomyślany, aby patronowały temu dwie instytucje: dwa pierwsze lata odbywały się na Wydziale Nauk Społecznych i Ekonomicznych Uniwersytetu w Genewie, natomiast końcowe dwa – w Institut Universitaire des Hautes Etudes Internationales (IUHEI – nowa nazwa Graduate Institute). Okres studiów doprowadził Paula do biblioteki w Pałacu Narodów Zjednoczonych, gdzie jego dziadek pracował w końcu lat 20. XX wieku, a jego ojciec kończył pracę habilitacyjną w 1966 roku. W 1978 roku Nominat otrzymał dyplom z bardzo wysoką oceną. To był dobry początek kontynuowania pracy naukowej związanej z dysertacją doktorską. W tym czasie sprawy państw bloku sowieckiego stawały się bardzo aktualne, stąd też rozwinął się u Pana Paula Dembińskiego nowy kierunek jego eksploracji naukowej. Jak pisze zainteresowany, „ciekawiał mnie nie tyle sam system planowej gospodarki, ile dwie specyficzne kwestie z nim związane. Pierwsza była natury ogólnej: intrygowała mnie różnica w sposobie percepcji absurdu systemu sowieckiego, jaka istniała między – z jednej strony – tymi, którzy go doświadczali bezpośrednio (lub ogólniej znali z autopsji), a z drugiej strony tymi, którzy mieli do niego dostęp jedynie poprzez poznanie intelektualne. Doświadczenia pierwszych były egzystencjalne i emocjonalne, często brakowało słów i pojęć, aby przekazać, udostępnić doznaną rzeczywistość tym drugim (...). Druga kwestia miała charakter ekonomiczny: było dla mnie oczywiste, że zestaw pojęć, którym operuje teoria ekonomii rynkowej, i stojące za tym zestawem zaplecze instytucjonalne nie mają żadnego odniesienia w systemach typu sowieckiego. Jak więc pogodzić „naukowość” teorii ekonomicznej z faktem, że istnieją obszary, do których ona się po prostu nie stosuje, zaczynając od bloku sowieckiego, poprzez Chiny, po gospodarkę krajów tzw. rozwijających się”.

W 1979 roku Nominat rozpoczął pracę jako asystent w Katedrze na Wydziale Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Genewskiego. Po kilku wstępnych rozmowach z przyszłym promotorem prof. Peterem Tschoppem uzgodniono, że tematem dysertacji doktorskiej będzie kwestia handlu zagranicznego i długu krajów

socjalistycznych w ujęciu teoretycznym i empirycznym. W ten sposób, jak pisze zainteresowany, „(...) mogłem się skoncentrować na problemach, o których wcześniej wspominałem: różnic w percepcji i granic stosowalności teorii ekonomicznej”. W tym okresie działalność dydaktyczna została połączona z pracą nad dysertacją doktorską, a w życiu osobistym nastąpiła ogromna zmiana – Paul ożenił się z piękną Francuzką o imieniu Dominique.

W Szwajcarii Paul Dembiński konsultował postęp swoich badań między innymi z prof. Józefem Marią Bocheńskim, dr. Wacławem Piaszczyńskim, prof. Patrickiem de Laubier, którzy w dużym stopniu wyjaśniali wiele problemów, tak istotnych w powstającym doktoracie. W 1982 roku z inicjatywy naszego Nominata do Genewy przyjechał w charakterze *visiting professor* Janos Kornai autor *Economics of Shortage* (1980). Przez semestr Paul miał okazję zapoznać się z jego myślą i konsultować z nim własne prace. Zdaniem P. Dembińskiego J. Kornai był jednym z tych niewielu autorów, którym udało się użyć pojęciowego języka ekonomii rynkowej do opisanie i analizy gospodarki centralnie sterowanej. W 1982 roku, po upływie trzech lat od rozpoczęcia pracy na uniwersytecie, Paul H. Dembiński obronił doktorat z notą *summa cum laude*. Praca ta w skróconej formie została opublikowana w 1984 roku pt. „*Endettement de la Pologne ou les limites d'un système*” (Paris: Anthropos). Jesienią 1984 roku przebywał w Oxfordzie w St Anthony's College jako *Senior Associate Member*. Ten pobyt zaowocował pracą o napięciach systemowych charakterystycznych dla gospodarki planowo-nakazowej. W tym czasie Pan Dembiński opracował wykład monograficzny pod tytułem „Polityki, struktury i systemy ekonomiczne”, który prowadził jako adiunkt w latach 1984–1991 na Uniwersytecie w Genewie. Praca zatytułowana roboczo *Ogólna teoria logiki gospodarki planowej* została ukończona w 1986 roku i wydana w skróconej wersji w 1986 roku nakładem wydawnictwa *Le Seuil*. „Konkluzję pracy stanowiło stwierdzenie, że wobec wzrastających nacisków i pogłębiających się dylematów, system gospodarki planowej jest skazany na co raz większe napięcia, z których nie ma innego wyjścia, jak tylko przez implozję.

Nasz Nominat w następnych latach – uznając, że tematykę efektywności gospodarki planowej wystarczająco już opisano – zajął się zagadnieniem przepływów finansowych w gospodarkach centralnie planowanych i rynkowych, jak i tematem długu międzynarodowego. Tej problematyce eksploracji naukowej poświęcił kolejne swoje prace. W latach 1989–1995, tj. w okresie transformacji systemowej państw postkomunistycznych, Pan Dembiński zorganizował – z poparciem Narodowego Banku Szwajcarii – seminarium międzynarodowe na temat rozpadu gospodarek planowych na skutek wprowadzenia gospodarki pieniężno-rynkowej. Na początku 1990 roku, reprezentując grupę niezależnych ekspertów, złożył ówczesnemu rządowi w Polsce analizę naszego sektora bankowego łącznie z ewentualnymi propozycjami transformacyjnymi i wykorzystania tego sektora do prywatyzacji polskiej gospodarki. Analiza ta, zdaniem naszego Nominata, pozostała bez echa. W tym czasie rozpoczął współpracę z OECD z powstającym Centre for Cooperation with Economies in Transition, koncentrując się na sprawach prywatyzacyjnych. Zwieńczeniem tej pracy była kolejna książka, która ukazała się w języku francuskim w 1995 roku. W 1991

roku, po odrzuceniu ze względów rodzinnych profesury na Uniwersytecie w St Gallen przyjął propozycję Uniwersytetu we Fryburgu. Równocześnie dla łączenia nauki z tzw. praktyką gospodarczą współzałożył niezależny Instytut Badań i Analiz Ekonomicznych w Genewie o nazwie Eco'Diagnostic. Od tej pory nasz Nominat łączy pracę w Katedrze Strategii i Konkurencji Międzynarodowej na Uniwersytecie we Fryburgu z inną aktywnością naukową.

W 1990 roku odbyło się spotkanie Profesora z Profesorem Mouricem Cosandayem, byłym prezydentem Rady Szwajcarskich Szkół Politechnicznych. Profesor ten zadał naszemu Nominatowi trudne pytanie, dotyczące użyteczności rynków finansowych. Zrobił to w szczególnym okresie, ponieważ najbardziej spektakularnym zjawiskiem końca XX wieku był niezwykle szybko rozwijający się rynek finansowy, który powoli zaczął się odrywać od sfery realnej. Rynki finansowe zaczęły żyć własnym życiem w sferze wirtualnej. Skala tego zjawiska przerosła oczekiwania analityków, zajmujących się tą problematyką. Podczas kolejnych rozmów i konsultacji Pan Profesor Paul H. Dembiński zarysował sobie kolejny nurt badawczy, dotyczący stosunku między światem realnym (rzeczywistym), światem finansów oraz sferą wartości i etyką. W 1993 roku powstała książka napisana wspólnie z Alainem Schoenenbergerem pod tytułem *Financial Markets – Mission Impossible?*. Zamiarem autorów było sprowokowanie środowisk zawodowych do budowania lepszego i pełniejszego społeczeństwa i świata.

Trzy lata później, w 1996 roku, utworzono Fundację Observatoire de la Finance z misją kreowania wrażliwości na dobro wspólne w działalności finansowej. Pomysłodawcą i pierwszym dyrektorem tej fundacji został nasz Nominat. Można powiedzieć, że w tym okresie ukonstytuował się dojrzały, uporządkowany, bardzo mocny i ceniony w środowisku międzynarodowym wkład Profesora w rozwój aspektów społecznych w naukach o finansach.

Dotychczasowym zwieńczeniem prac w zakresie identyfikacji zagrożeń związanych z łamaniem ładu społecznego w globalizujących się społeczeństwach, finansjalizacji naszego wspólnego świata są, przynajmniej dla mnie, trzy książki, które mogą tworzyć trylogię: *Finanse po zawale* (wydanie polskie 2011), *Kryzys ekonomiczny i kryzys wartości* (wydanie polskie 2015), *Etyka i odpowiedzialność w finansach* (wydanie polskie 2017).

Ogólnie dorobek naukowy Profesora liczy ponad 18 książek (niektóre wydane w kilku językach) oraz ponad 29 artykułów naukowych i innych opracowań. Oprócz działalności naukowej należy podkreślić ogromną aktywność Profesora jako uczonego, eksperta, nauczyciela na licznych forach ekonomiczno-finansowych na całym niemal świecie. Zasiada w wielu prestiżowych organizacjach o wymiarze międzynarodowym, prowadzi wykłady na czołowych światowych uniwersytetach.

Na szczególne podkreślenie zasługuje powołanie z dr. A. Schoenenbergerem niezależnego Instytutu Badań Ekonomicznych Eco'Diagnostic w Genewie, który to Instytut wykonuje ekspertyzy na potrzeby rządów i administracji w dziedzinie finansów publicznych, demografii, przedsiębiorstw, statystyki międzynarodowej. Ponadto prof. Dembiński jest Przewodniczącym Międzynarodowego Jury przyznającego nagrodę „Ethics, Trust and Responsibility in Finance” autorom poniżej 35. roku życia. Nasz Nominat pełni również funkcję Prezesa AIESC

– Międzynarodowego Stowarzyszenia na Rzecz Promocji Chrześcijańskiego Nauczania Społecznego, a także od 2011 roku jest członkiem Rady Naukowej Watykańskiej Fundacji Centesimus Annus – Pro Pontifice.

Na zakończenie chciałbym podzielić się osobistymi uczuciami i odczuciami. Jestem szczęśliwy, że mogłem poznać Profesora, że mogłem wielokrotnie słuchać Jego wykładów i dyskutować o nich. Wygłoszenie laudacji było nie tylko wyróżnieniem, ale również ogromnym przeżyciem intelektualnym. Jestem człowiekiem bardziej spełnionym, dojrzałym naukowo i życiowo.

Gratuluje, Drogi Profesorze, gratuluje doktorze honoris causa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Dziękuję za możliwość promowania Nominata. Moim zamiarem było jak najlepsze i najbliższe prawdy przedstawienie sylwetki Drogiego Profesora, chciałem dać jasny i konkretny przekaz, odnosząc się do wybitnej i godnej mentora postawy. Nie wiem tylko, czy sprostąłem tak trudnemu zadaniu.

Wielce Szanowna Pani Dominique, jest Pani dumna z osiągnięć męża i to jest piękne.

Dzisiejsze święto nie jest tylko zasługą władz akademickich, nie jest tylko świętem Nominata, jest to również święto Pani, jak i całej rodziny.

Dziękuję.